

Vikingatida hus och en stenåldersgrav

Att vara arkeolog och stå på en lerig åker en kylig och blåsig vår kan kännas förfärligt eländigt. Men när det oväntat dyker upp människoben under stenarna, när man plötsligt ser ett mönster i virrvarret av mörka fläckar, eller när man får en halv kam i handen, ja, då glömmar man att himlen är mörk av moln, vinden blåser halv storm och morgontemperaturen kryper under nollan.

Trelleborg år 950 e.Kr

Det är vikingatid. Nere vid stranden är det livlig aktivitet. En handelsbåt söderifrån har lagt till vid bryggan till borgen. En av Västervångs storbönderna har kommit för att hälsa de långväga gästerna välkomna. Storbonden från Västervång har lagt ner mycket arbete, och många lod silver, för att rusta borgen och handelsplatsen. Men nu fylls skattkistorna igen. Folk från när och fjärran söker sig hit. Här finns många möjligheter att utöka rikedomar och anseende. Två av bönderna i byn håller nu på att bygga sig nya hus, sådana som stormän och hövdingar har. Den tredje bonden har redan sitt stora hus klart. Det är han som gått männen från söder till mötes idag. Han står nu och talar med en av de främmande handelsmännen. Kanske blir det fest i det nya huset ikväll.

Två storgårdar för mycket!

Under de senaste åren har arkeologer undersökt en vikingatida by på Västervång med åtminstone sex gårdar. Under 800-talet verkar det ha varit en vanlig skånsk by, men under 900-talet händer något. På tre av gårdarna bygger man mycket stora huvudbyggnader. Tre av gårdarna i byn utvecklas till storgårdar. Vanligtvis fanns det bara *en* storgård i en by. Tre storgårdar i samma by är alltså två för mycket. Förklaringen kan vara – borgen.

Nyrika bönder

Verksamheten kring borgen, handeln och själva byggandet av borgen, inbringade rikedomar och skapade välstånd bland de bönder i trakten som hade förmåga och förstånd att utnyttja detta. De nyrika bönderna passade på att visa sin rikedom genom att uppföra stora långhus, sådana

Arkeologer från **Kulturen i Lund, Malmö museer och Regionmuseet Kristianstad** tillbringade 5 blåsiga veckor i våras på en lerig åker i Trelleborgs norra utkant. Området kallas Västervång och på platsen som arkeologerna undersökte har nya hus växt upp, och fler är på gång. Men ni som flyttar in i de nya husen är inga pionjärer – några andra har varit före er!

som hövdingar och stormän hade.

De här 35-50 meter långa husen var byggda med ett stort rum mitt i, en sal där riktigt många människor kunde samlas. På Västervång hittades fyra sådana hus, tillhörande tre gårdar. Två av husen är nästan exakt likadana, och i stort sett kopior av ett hus i Järrestad. Tre så lika hus på två olika platser - kan det vara en slump? Nej, knappast. Likheten måste förklaras med kringresande hantverkare som specialiserat sig på den här typen av hus. Även under vikingatiden fanns det många som ville vara "inne", ha de rätta prymlarna och den allra bästa "arkitekten" till sitt nya skrytbygge.

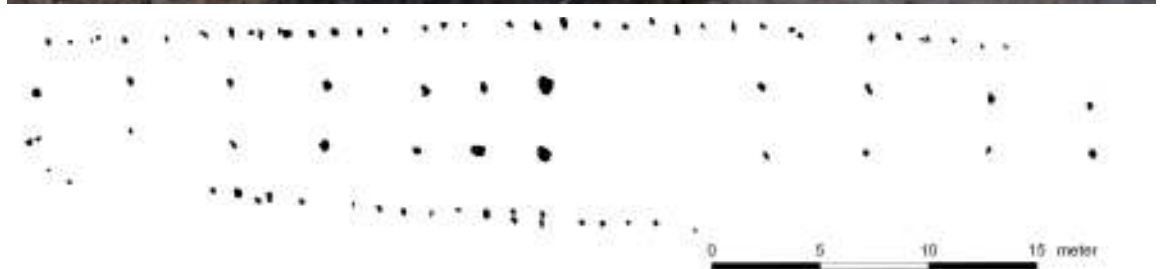

Två sländtrissor och ett krucifix från Västervång. Sländtrissor har använts när man spunnit garn och krucifixet kan ha hängt i ett halsband.

Byn och borgen

De tre storgårdarna på Västervång överlevde två eller tre generationer storbönder. Den första generationen såg hur borgen och handelsplatsen byggdes upp, och rikedomarna ökade. Deras barnbarn fick istället uppleva hur borgen förlorade i betydelse och byn blev fattigare.

Omkring år 1000 övergavs borgen, och gårdarna på Västervång minskade i storlek, lades ner eller flyttades.

Det enda som fanns kvar av husen på Västervång var mörka fläckar i marken, spåren efter tak- och väggstolpar. På bilden ser du en ritning av ett av husen, i fågelperspektiv. Ett nästan likadant hus som detta har grävts ut i Järrestad strax väster om Simrishamn.

Botten av graven bestod av ett "golv" av små stenar. Mannen och kvinnan hade placerats på golvet, halvsittande, med fötterna mot varandra.

Mitt inne bland de vikingatida gårdarna hittades en 4000 år gammal grav. Graven i sig var en överraskning, men ännu mer överraskande var sättet de döda hade begravts på. Mannen och kvinnan hade inte lagts ner i graven utan placerats halvsittande mitt emot varandra. Mannen hade fått med sig en dolk av flinta och kvinnan ett par bennålar.

Under slutet av stenåldern var det vanligt att två eller flera personer begravdes i samma grav, men att de placerats så att de kunnat "titta" på varandra är unikt för graven på Västervång.

Ett älskande par? Två svart-sjuka makar? Bror och syster? Vilka var de, mannen och kvinnan? Den frågan kommer vi aldrig att få svar på.

Elever i årskurs 3 och 4 från tre skolor i Trelleborg nappade på Trelleborgs museums erbjudande om att få vara arkeologer en förmiddag. De upptäckte att arkeologi kan vara riktigt kletigt.

VILL DU VETA MER?

Rapporten om den arkeologiska undersökningen av Västervång finns att hämta som en pdf-fil på:

www.regionmuseet.se/acrobatfiler/R2009_58_vastervang.pdf

Boktips:

Trelleborgen, utgiven av föreningen Trelleborgen 1995
En arkeolog i Trelleborg, utgiven av Riksantikvarieämbetet 2007

Besök Trelleborgs museum
Museet återinvigs 15 januari 2010 i nya fräscha lokaler i Tingshuset mitt i sta'n.

Helén Lilja